

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen 11.10.2017

HE 100/2017 vp eduskunnalle alkoholilain ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira esittää hallituksen esityksen johdosta kuulemisessa seuraavat huomiot:

Valvira pitää hallituksen esityksen alkoholilain kansanterveydellisiä tavoitteita tärkeinä ja kannatettavina. Valviran arvion mukaan osa ehdotuksessa esitetyistä muutoksista johtaa alkoholin kulutuksen lisääntymiseen ja siitä aiheutuvien haittojen kasvuun.

Alkoholiyhtiölle säädettyä alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeutta esitetään supistettavaksi nykyisestä sallimalla luvanvaraiseen vähittäismyyntiin kaikki enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät alkoholijuomat. Valviran näkemyksen mukaan nykyinen päivittäistavara- ja alkoholiyhtiön välinen tilavuusprosenttiraja (enintään 4,7 tilavuusprosenttia) tukisi lain tavoitteiden toteutumista ehdotettua paremmin kohdistamalla kulutuskysyntää kansallisen alkoholipolitiikkamme ytimenä toimivan alkoholiyhtiön suuntaan sekä vähittäismyynnistä anniskeluun valvotuissa tiloissa.

Hallituksen esityksessä esitetään ns. valmistustapavaatimuksen (käymisteitse valmistettu) poistamista vähittäismyynnin vaatimuksista. Valvira kannattaa alkoholijuomien tuotevalvonnan näkökulmasta kyseisen vaatimuksen poistamista. Muutokseen liittyvät nuorten alkoholinkäyttöä lisäävät vaikutukset tulee kuitenkin huomioida esitykseen sisältyvissä muissa säädöksissä. Mikäli vaatimus käymisteitse valmistetusta alkoholijuomasta vähittäiskaupassa säilytetään, tulee esitykseen sisällyttää valvonnallisesti toimiva määritelmä käymisteitse valmistamiselle.

Valvira pitää esitettyä käsityöläisluvan vähittäismyyntilupaa olutkulttuurin kehittämisen kannalta myönteisenä asiana edellyttäen, että poikkeus rajataan koskemaan vain olutta, tuotantomäärät ovat käsityöläisluvan tasolla ja poikkeus on samassa suhteessa kuin tilaviinin vähittäismyyntilupa. Valviran näkemyksen mukaan tulee myös varmistaa, ettei poikkeus ole ristiriidassa alkoholivähittäismyyntiin liittyvän yksinoikeuden kanssa.

Alkoholijuomien etämyyntiä koskeva kieltäminen on poistettu pykäläehdotuksesta ja nykyiset alkoholin maahantuontia koskevat säännökset säilyisivät ennallaan. Hallituksen esitys ei näin ollen tuo riittävän selkeästi esille sitä miten yksityishenkilö voi sallitusti ostaa alkoholijuomia ulkomailta. Etämyynnin kiellon osalta esitystä tulisi täsmentää niin, että alkoholiviranomaisen ohjeistuksesta asiassa voitaisiin luopua ja säädöksestä selviäisi

Dnro V/76653/2017

10.10.2017

yksiselitteisesti, miten kuluttaja voi tilata alkoholijuomia ulkomailta alkoholilain säädöksiä noudattaen.

Valvira pitää esitettyä lupaedellytysten yhdenmukaistamista ja tiettyjen erityisesti anniskelutoimintaa rajoittaneiden yksityiskohtaisten säädösten purkua erityisen hyvänä. Valviran näkemyksen mukaan alkoholi on kuitenkin tavanomaisesta poikkeava hyödyke, johon liittyvä elinkeinotoiminta tulee olla esityksen mukaisesti jatkossakin luvanvaraista ja valvottua.

Hallituksen esitys ei edistä hallitusohjelmatavoitetta harmaan talouden torjunnasta. Esityksellä kevennetään lupaedellytyksiä ja sanktiosäännökset johtavat väistämättä lievempiin seuraamuksiin. Valvira kannattaa nykyistä seuraamuskäytäntöä (huomautus, varoitus, määräaikainen peruutus, pysyvä peruutus), joka on valtakunnallisesti varsin yhtenäinen ja oikeuskäytännössä kohtuulliseksi havaittu. Seuraamusmaksun käyttö tulisi Valviran näkemyksen mukaan rajata vain lievempiin epäkohtiin, kuten ilmoitus- tai asiakirjapuutteisiin. Valviran arvion mukaan seuraamusmaksu (71 §) ei kohtele eri kokoisia luvanhaltijoita tasapuolisesti ja se on räikeissä rikkomistapauksissa liian alhainen.

Hallitusohjelman yhtenä keskeisenä tavoitteena on normien purku ja hallinnollisen taakan keventäminen. Esityksellä puretaan sääntelyä erityisesti anniskelutoiminnan osalta. Valvonnan näkökulmasta Valvira pitää hyvänä, että esimerkiksi alkoholiannoksia koskevasta sääntelystä luovutaan, vastaavan hoitajan edellytyksiä kevennetään ja anniskelun ns. happy hour -mainonta sallitaan. Anniskeluravintoloille esitettyä mahdollisuutta hakea vähittäismyyntilupaa kevennetyin edellytyksin ei kuitenkaan voitane nähdä hallinnollisen taakan keventämisenä tai ylipäänsä yleisillä tai valvomattomilla paikoilla tapahtuvan alkoholikulutuksen vähentämistä tukevana. Anniskelun ja vähittäismyyntin käsitteiden sekoittamista tältä osin ei voida myöskään pitää tarkoituksenmukaisena.

Valvira ja aluehallintovirastot ovat kritisoineet nykyisen jatko aika-asetuksen määrittämiä edellytyksiä anniskelulle kello puoli kolmeen tai puoli neljään. Asetuksen suurin ongelma on ollut arvostuksenvaraisten asioiden säätäminen lupaedellytyksiksi. Valvira pitää kannatettavana, että nyt kyseinen ongelma on pyritty ratkaisemaan vähemmän tulkintatarvetta aiheuttavalla ratkaisulla. Lisäksi anniskeluaikaa koskevat säädökset on siirretty laintasolle perustuslain vaatimalla tavalla. Uudistuksen myötä anniskelupaikat tulevat olemaan entistä myöhempään auki ja jatko aikapaikkojen määrä tulee nousemaan. Muutos tulee näkymään todennäköisinä melu- ja lähiympäristöhaittojen lisääntymisenä sekä välillisesti viranomaisresurssien lisätarpeina sekä poliisi- ja alkoholihallinnossa että ympäristöterveydenhuollossa. *Lisääntyvistä ympäristölle aiheutuvista haitoista johtuen Valvira katsoo, että anniskelun klo 01.30:n jälkeen tulisi olla edelleen luvanvaraista.*

Alkoholimainontaan ei esitä merkittäviä muutoksia. Valviran näkemyksen mukaan *mainontaa tulisi uudistaa siten, että lähtökohtana olisi kaikkien alkoholijuomien mainonnan kielto, jota lievennettäisiin ns. positiivillisten muodossa.* Laissa määriteltäisiin selkeästi ne poikkeukset, joiden mukaisesti

Dnro V/76653/2017

10.10.2017

väkevien ja mietojen alkoholijuomien mainonta olisi sallittu, kuten esimerkiksi tuotetiedon jakaminen. Valviran näkemyksen mukaan väkevien alkoholijuomien mainonta voisi olla jatkossa sallittua samoin edellytyksin kuin mietojenkin.

Teolliseen käyttöön tarkoitettujen alkoholipitoisten aineiden sääntelyn keventäminen on perusteltua kyseisten aineiden valvontaan liittyvien kokemusten perusteella. Valvira pitää perusteluissa mainittua periaatetta, että viranomaisilla olisi mahdollisuus puuttua esimerkiksi sellaiseen toimintaan, jossa alkoholijuomia koskevia säännöksiä kierrettäisiin alkoholivalmisteita myymällä oikeana.

Alkoholielinkeinolta kerättävien lupa- ja valvontamaksujen tulee kattaa toiminnan aiheuttamat kustannukset mukaan lukien rekisterin ylläpidon kustannukset. Maksujen läpinäkyvyyden sekä suoritteiden kysynnän vaihtelun mukanaan tuoman joustavuuden vuoksi Valvira esittää, että alkoholielinkeinoon kohdistuvan maksullisen toiminnan osalta siirryttäisiin nettobudjetoituun toimintaan.

Kokonaisuudistuksen yhtenä kannatettavana tavoitteena on ollut alkoholilainsäädännön selkeyttäminen. Tällä hetkellä alkoholilain lisäksi alkoholielinkeinoa ohjataan usealla alemman asteisella säädöksellä. Esityksessä on jätetty useat käytännön lupa- ja valvontatoimintaan liittyvät seikat säädettäväksi valtioneuvoston asetuksella, joiden sisältöä ei ole vielä saatavilla. Asetusten sisällön puute, useiden pykälien tulkinnallisuus sekä useat sisäiset pykäläviittaukset johtavatkin melko vaikeasti hallittavaan kokonaisuuteen. Lain ennakoitavuuden ja sovellettavuuden kannalta on tärkeää, että säännökset olisivat mahdollisimman selkeitä ja ymmärrettäviä. Valvira ei pidä tarkoituksenmukaisena, että lain sisältöä tulkittaessa jouduttaisiin lukuisiin tuomioistuinprosesseihin.

Voimaantulo ja alkoholielinkeinorekisteri

Alkoholilain mukaiset lupa- ja valvontaviranomaiset eli Valvira ja aluehallintovirastot tarvitsevat lakiuudistuksen toteutuessa sen toimeenpanoa varten riittävän ajan ja resurssit. Valviran arvion mukaan, *jotta toimeenpano voitaisiin toteuttaa tehokkaasti ja ongelmitta, viranomaiset tarvitsevat vähintään puolen vuoden mittaisen ajan lain hyväksymisestä tietojärjestelmä uudistuksiin sekä ohjeiden ja prosessien päivittämiseen.* Näihin toimenpiteisiin tarvitaan myös lisärahoitusta.

Valvira ylläpitää yhdessä aluehallintovirastojen kanssa alkoholielinkeinorekisteriä. Esitetyt muuttuneet lupaedellytykset, uudet valvontatehtävät ja raportointi edellyttävät merkittäviä rekisteri- ja tietojärjestelmä uudistuksia. Tietojärjestelmä muutoksien tulee olla toteutettuna ennen uuden lain voimaantuloa. Valvira arvioi nykyisen alkoholielinkeinorekisterin välttämättömien muutostöiden sekä niihin kiinteästi sisältyvien esimerkiksi sähköiseen asiointiin liittyvien toimintojen kustannuksiksi noin 50 000 euroa. Muutoksen toteutus edellyttää myös riittävää henkilöresursointia projektin tietohallintoon. Valvirassa ollaan

Dnro V/76653/2017

10.10.2017

aloittamassa 1990-luvun lopulla käyttöön otetun alkoholielinkeinorekisterin kokonaisuudistusta. Uusi rekisteri on tarkoitus ottaa käyttöön aikaisintaan vuonna 2019. Rekisterin kokonaisuudistuksen toimeenpano edellyttää virastolle osoitettua lisärahoitusta.

Ylijohtaja

Markus Henriksson

Johtaja

Jussi Holmalahti

Liite

Yksityiskohtainen muistio luvuittain

Lisätietoja lausunnosta antavat:

Ryhmäpäällikkö Eeva Saari, eeva.saari@valvira.fi
Valmistus, maahantuonti, vienti ja tukkumyynti

Ryhmäpäällikkö Kari Kunnas, kari.kunnas@valvira.fi
Vähittäismyynti, anniskelu ja mainonta